

Interreg

Співфінансується
Європейським Союзом

NEXT Польща – Україна

ZeroHeracleum

**Передумови поширення і шкодочинність
борщівника Сосновського в Україні**
**Historyczne uwarunkowania rozprzestrzeniania
się i szkodliwości barszczu Sosnowskiego na
Ukrainie**

Іван Шувар – декан факультету
агротехнологій та охорони довкілля, доктор с.-
г. наук, професор, заслужений діяч науки і
техніки України, акад. Польської Академії Наук,
академік ГО „НАН ВО України”, Doctor Honoris

Львів, 2025

[E-mail: ShuvarIA@ukr.net](mailto:ShuvarIA@ukr.net)

СУЧАСНИЙ СТАН: МАСШТАБИ ТА ШВИДКІСТЬ ПОШИРЕННЯ В УКРАЇНІ

В Україні борщівник Сосновського офіційно не має статусу карантинної рослини, що значно ускладнює централізовану боротьбу. За даними науковців та моніторингу місцевих органів влади, рослина окупувала значні території, особливо в західних та центральних областях (Львівська, Івано-Франківська, Рівненська, Волинська, Тернопільська, Закарпатська, Житомирська, Київська).

Офіційна загальнонаціональна статистика щодо площ, уражених борщівником, відсутня. Оцінки науковців коливаються в межах **десятків тисяч гектарів**. Дані з областей є більш конкретними, але часто фрагментарними.

До прикладу візьмемо Івано-Франківську область. Завдяки системній роботі громад та реалізації місцевих програм боротьби, тут спостерігається унікальна для України тенденція до зменшення площ. Якщо у 2022 році було зафіксовано 1163,8 га, то у 2023 – 980,8 га, а **станом на 2024 рік – 640,2 га**. Це доводить, що скоординовані дії дають результат.

Волинська область: станом на 2023 рік було зафіксовано близько **86 гектарів** заростей борщівника.

Швидкість поширення: Загальноприйнятою науковою оцінкою є **щорічне збільшення уражених площ на 10-15%** за відсутності заходів контролю. Рослина розповсюджується переважно вздовж річок, доріг та на покинутих сільськогосподарських угіддях. Одна рослина продукує від 20 до 100 тисяч насінин, які зберігають схожість у ґрунті до 10-15 років, створюючи величезний "банк насіння", що ускладнює боротьбу.

Ця проблема є гострою у країнах Східної Європи, тобто для всього регіону, де борщівник поширився після його культивування як силосної культури в середині ХХ століття - країни Балтії (Литва, Латвія, Естонія), Білорусь, Польща, Молдова та ін.

Загальноприйнятою науковою оцінкою є **щорічне збільшення уражених площ на 10-15%** за відсутності заходів контролю. Рослина розповсюджується переважно вздовж річок, доріг та на покинутих сільськогосподарських угіддях. Одна рослина продукує від 20 до 100 тисяч насінин, які зберігають схожість у ґрунті до 10-15 років, створюючи величезний "банк насіння", що ускладнює боротьбу.

ПРОГНОЗ ФАХІВЦІВ НА НАЙБЛИЖЧУ ПЕРСПЕКТИВУ

окреслено такими трьома основними сценаріями

1. Інерційний сценарій (найбільш імовірний)

За умови збереження поточного рівня фінансування та ефективності програм контролю, які є переважно локальними та недостатньо скоординованими, слід очікувати **подальшого експоненційного росту площ, зайнятих борщівником. В Україні** площа вкриття може збільшитися на **50-60%** від поточної, що призведе до окупації нових сільськогосподарських угідь, подальшого проникнення в заповідні зони та значного погіршення екологічної ситуації вздовж річок та транспортних коридорів.

2. ОПТИМІСТИЧНИЙ СЦЕНАРІЙ (МАЛОЙМОВІРНИЙ)

Цей сценарій передбачає розроблення та впровадження на національному та міждержавному рівнях комплексних, науково обґрунтованих програм боротьби з борщівником, зокрема:

- **Систематичне картування осередків інвазії з використанням сучасних технологій (дрони, супутникові знімки).**
- **Масштабне застосування ефективних методів контролю (хімічних, механічних та біологічних).**
- **Відновлення природних екосистем на очищених територіях.**
- **Широку інформаційну кампанію серед населення.**

За такого сценарію можлива **стабілізація ситуації та поступове скорочення площ, зайнятих борщівником**. Проте, враховуючи величезний банк насіння в ґрунті (насіння може зберігати життєздатність до 10-15 років), навіть за найефективніших заходів, повна ліквідація проблеми в 5-річній перспективі є нереалістичною. Окремі успіхи, як, наприклад, в Івано-Франківській області, де зафіксовано зменшення площ завдяки активній боротьбі, показують дієвість такого підходу, але потребують масштабування.

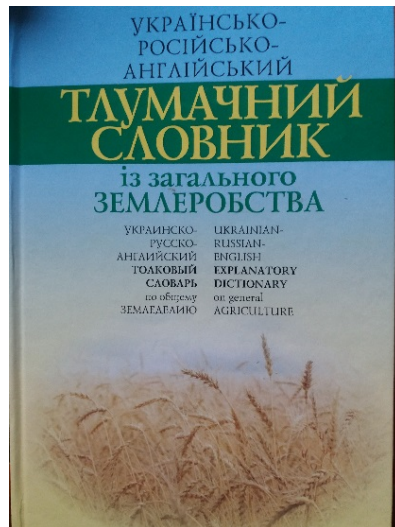
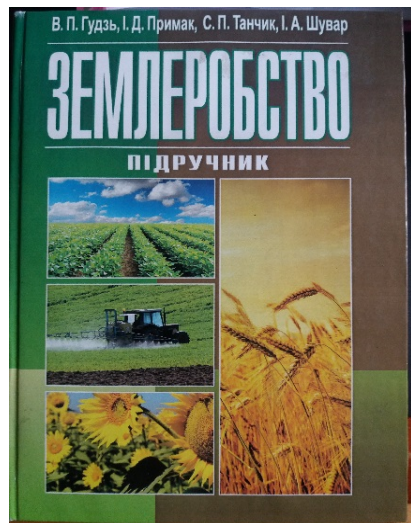

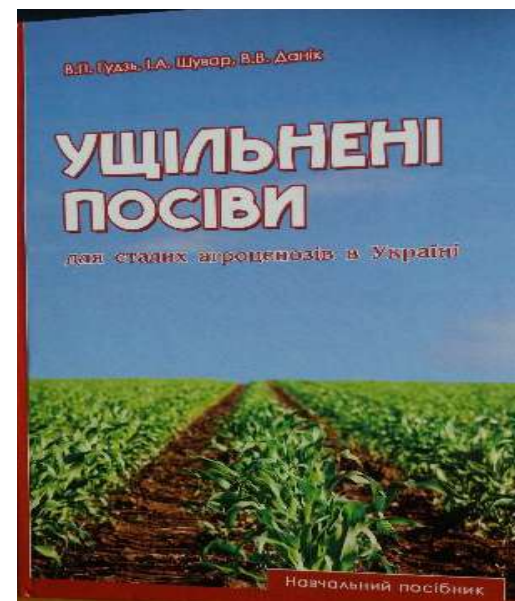
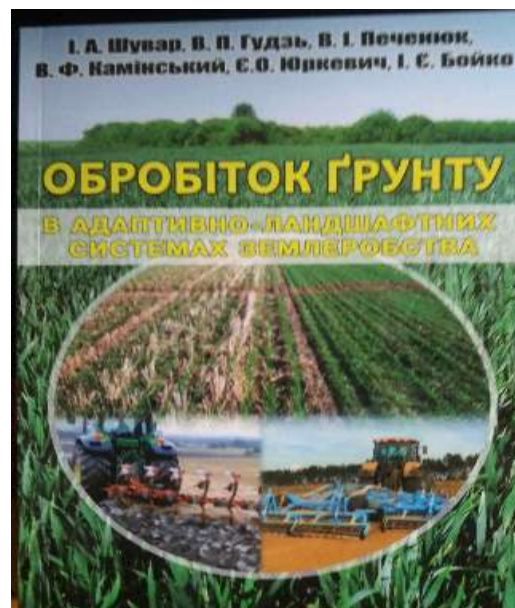
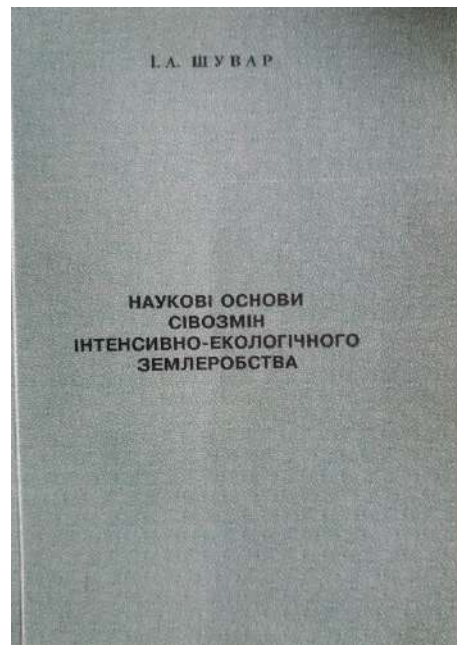
3. ПЕСИМІСТИЧНИЙ СЦЕНАРІЙ

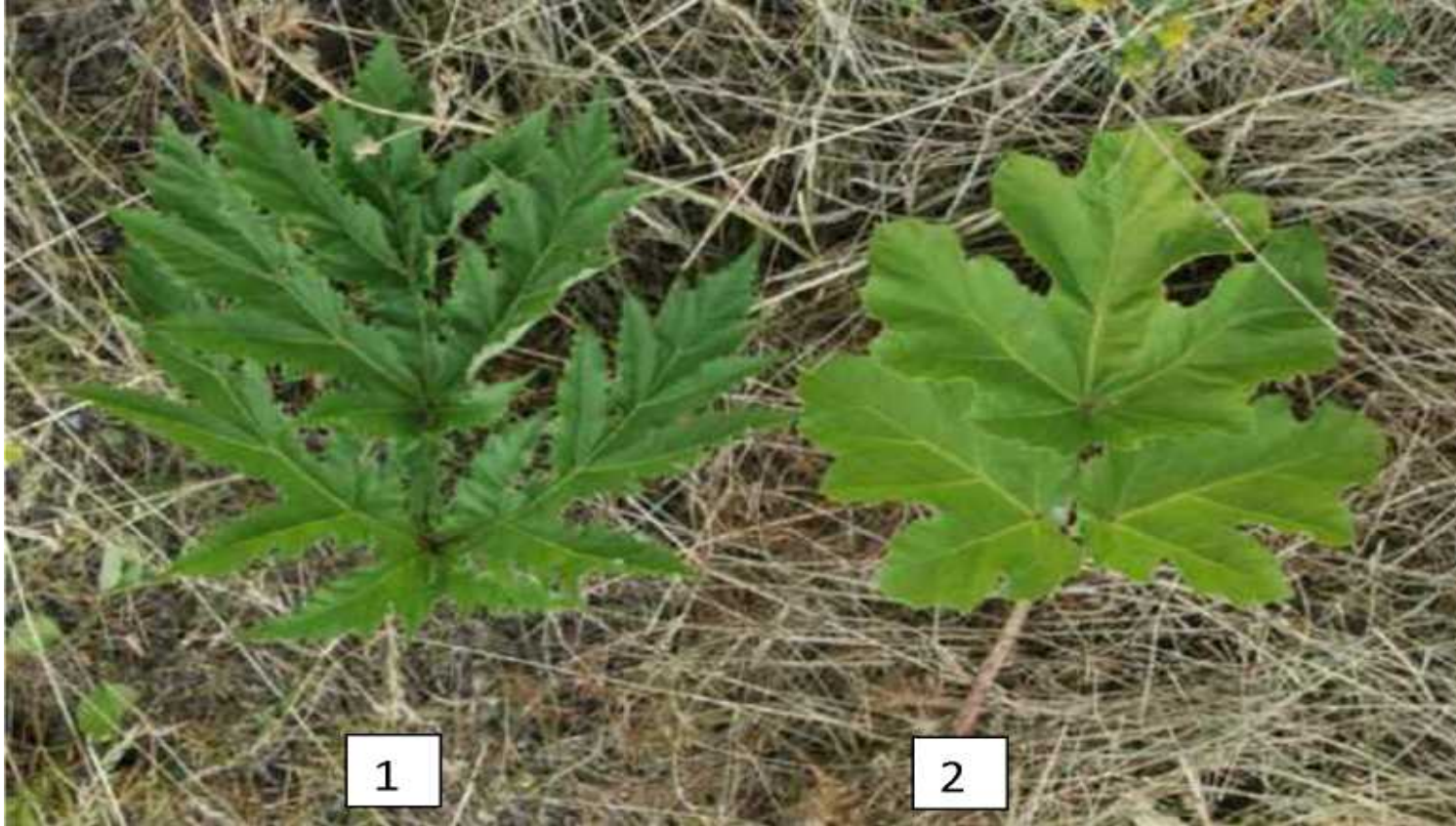
У разі скорочення фінансування екологічних програм через економічні чи політичні чинники, а також за відсутності належної уваги до проблеми, швидкість поширення борщівника може **пришвидшитися**. Це призведе до:

- **Незворотних змін у природних екосистемах та втрати біорізноманіття. Виведення з обігу значних площ сільськогосподарських земель.**
- **Зростання ризиків для здоров'я населення через фототоксичні опіки, які спричиняє сік рослини.**

Перисто-розсічені листки борщівника

Листки борщівника Мантегацці *Heracleum mantegazzianum* (1)
та борщівника Сосновського *Heracleum Sosnowskyi* (2)

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!